

Palash syndicate

Palash syndicate je volné združení - syndikát - více aktivit, které se snaží o boj proti kapitalismu a nadvládě peněz různou formou. Mezi hlavní aktivity patří palash multimedia, palash translation, palash software, palash production a palash distribution. Spojením těchto aktivit můžeme sami překládat filmy, dělat benefiční CD/DVD, překládat texty a dělat si vlastní software. Všechny tyto aktivity směřují k propagaci autonomních, anarchistických a protikonzumních myšlenek. Za dobu existence palash syndicate bylo vydáno několik CD, DVD, brožurek, letaků a vlastního softwaru. Staráme se také o počítačové zázemí Krtkovy kolony (kk.czechcore.cz) a uspořádali jsme pár přednášek na téma počítačové bezpečnosti. Propagujeme myšlenky svobodného softwaru na bázi GNU/LINUX, protože nemíníme podporovat jednu z nejbohatších firem na světě M\$. Jsme svobodnými lidmi a chceme se svobodně rozhodnout, co za software budeme používat. "Každý z nás je umělec, každý z nás může ovládat svůj život sám, každý z nás může vytvořit něco hodnotného." Přidejte se k nám a sdílejte s námi své zkušenosti.

palash.s.cz

drudrigger@jabber.cz

Československá anarchistická federace

Československá anarchistická federace (ČSAF) sdružuje místní skupiny a jednotlivce, kteří se hlásí k anarchistickým myšlenkám. Jsme svobodomyšlný kolektiv sdružující pracující, nezaměstnané a studenty na anarchistických zásadách. Rozumíme tím federalismus, samosprávu a aktivitu zdola. Nemáme žádné vůdce, všechna rozhodnutí jsou přijímána všemi členy, případné funkce jsou volitelné a kdykoli odvolatelné zdola. ČSAF usiluje o vytvoření svobodné a samosprávné společnosti založené na územní a výrobní samosprávě, federalismu, rovnosti, solidaritě a sociální spravedlnosti. Společnosti, kterou budeme spravovat my samotní – obyčejní lidé – pracující, studenti a důchodci. ČSAF se věnuje propagaci anarchistických myšlenek a materiálů, různorodým akcím, aktivitám a kampaním, které považuje za důležité. Sdíleš podobné myšlenky a myslíš si, že organizovaním můžeme snadněji dosáhnout spousty věcí, snadněji a účinněji bránit svá práva a prosazovat své potřeby? Přidej se k ČSAF nebo s námi spolupracuj.

csaf.cz

csaf@csaf.cz

PLURALISMUS A ANARCHISMUS

Kenneth Maddock

závazek. Žádná otázka logiky nebo vědy nemůže být zodpovězena odvoláním se na autoritu. Ideologie společenských skupin jsou subjektem hledání pravdy, a proto se tyto skupiny pokoušejí, vždy pokoušely a vždy pokoušet budou, hledání pravdy omezovat.

Poznáváme-li složitost a rozmanitost společenských skutečností, popíráme-li, že tato složitost a rozmanitost může být uspořádána v monolitickém principu jako Maximalizace Uspokojení, Neodporování Zlu, Každému podle jeho Potřeby, Sociální služby nebo podobnému, tím zaujímáme pluralitní pohled na společnost. Tento pluralitní pohled obsahuje aspekty kritiky anarchistických a libertariánských pozic. A zejména zaměřením pozornosti na pluralitu společenských skupin, společenských činností a společenských zájmů, pokládá otázku, jak lze pochopit principy rozvíjené stoupenci takových pozic, zdali principy jsou určené k existenci rozšířené na celou společnost, jako v případě klasických anarchistů, nebo mají působit pouze v životě "pár šťastlivců", jako v případě sydneyjských libertariánů. A tak o sobě anarchisté tvrdí, a říká se to o anarchistech, že se "stavějí za" svobodu, že jsou stranou svobody. Libertariáni o sobě tvrdí, a říká se o nich, že jsou anti-autoritářští, že mají anti-autoritářské zájmy a priority, že se stavějí proti autoritě ("trvalý odpor", "trvalý protest").

Nyní je ale jasné, že to jsou klamná prohlášení o záměru nebo aktivitě. "Svoboda", která je cílem anarchistů, požaduje omezení nebo represe mnoha společenských skupin, činností a zájmů, které mají zmizet, aby "svoboda" mohla zvítězit. Ale co je realistické v anarchistickém pohledu není zrušení autority a nátlaku, protože budou nepochybně používány během období omezení a utiskování, ale zrušení Státu, přinejmenším v jistých dějinných okolnostech, vzácných a pravděpodobně neopakovatelných (Španělsko během třicátých let, Ukrajina v časných porevolučních letech). Autorita a nátlak jsou nezávislé na Státu a empiricky nemáme důkaz o tom, že jsou zvětšeny nebo zmenšeny přítomností nebo nepřítomností Státu. Stát je pouze určitým společenským útvarem, prostřednictvím něhož působí v některých dobách a na některých místech. Z tohoto vyplývá, že ačkoli zrušení autority a nátlaku by mělo za následek zrušení Státu, zrušení Státu by nemělo za následek zrušení autority a nátlaku. Anarchie by pak musela být odlišena od svobodné společnosti. A kritické a podrobné přezkoumání anarchistických textů prozrazuje, že anarchisté byli ve svých cílech nejednoznační.

"Anti-autoritářství" libertariánů je částečné nebo selektivní, protože ve skutečnosti se libertariáni podílejí na situacích, které mají rysy autoritářské, či nátlakové, nebo oboje (vztahy domácí - nájemce, pán - sluha atd.). Ale principy, na kterých je dělána selekce jsou nejasné. Libertariáni si ukládají za povinnost "kritizovat" – včetně kritizování autority – a právě to je nějak zodpovědné za nedorozumění, protože existuje snaha smazat rozdíl mezi hrubým a učeným územ slovesa "kritizovat". V hrubém užívání – "být kritický k něčemu" – znamená být proti něčemu. V učeném užívání to tak není – když řekneme, že Edmund Wilson kritizoval novely Henryho Jamese, neříkáme, že se nějak stavěl proti nim, proti novelám. Říci pak, že jsi kritický k autoritě, nemá jasný význam, nechává to výhodný prostor, ve kterém můžeš zasáhnout sem a tam, zda vědomě či nevědomě, mezi dvěma užíváními toho slova. Skutečnost, že libertariáni vstupují dobrovolně do autoritářských

Nátlaková osoba nebo skupina používá násilí nebo jim hrozí, aby přinutila ostatní podřídit se. Autoritářská osoba nebo skupina se odvolává na nějakou autoritu, která je představována jako ta, jež požaduje směr činnosti, který je autoritářem požadován. Představa posvátnosti je obvykle autoritám přisuzována: jejich požadavky jsou představovány jako povinné, a jejich pověření jako nadřazené hledání pravdy. Existuje mnoho různých autorit. Mohou být určité, když jde o odvolávání se na práva udělená právním statutem nebo právní smlouvou, a mohou být neurčité, pokud jde o odvolávání se na požadavky Boha nebo Svobody nebo Národního zájmu či Solidarity Pracujících tříd.

K odvolávání se na autoritu obvykle dochází tehdy, když je autoritativní jedinec neschopný nebo neochotný uchýlit se k nátlaku. Jeho záměrem je uvést vás do takového postavení, kde se budete cítit nepříjemně a v nesouladu se sebou samotnými a budete se cítit vinni, pokud nevyhovíte jeho požadavkům. Jeho záměrem může být také rozpoutat proti vám nenávist veřejnosti.

Zkoumání svobody ve společnosti může být tedy bráno jako zkoumání působení autority a nátlaku ve společnosti. Činnost je svobodná, pokud není omezoována autoritou nebo nátlakem. Ale činnost, která je právě v tomto smyslu svobodná, může sama omezovat, tj. může chtít druhým vnutit autoritativní nebo nátlaková omezení. Činnosti mohou být tedy přiřazeny k jednomu ze čtyř typů: svobodná a nerepresivní, svobodná a represivní, nesvobodná a nerepresivní, nesvobodná a represivní. Vědci, zbojníci de facto kontrolující kraj, domácí otroci a důstojníci bez povýšení v armádě mohou posloužit, alespoň za určitých okolností, jako příklady osob, jejichž činnost patří k jednomu ze čtyř typů.

Ale pozorujeme-li konkrétně nějakou společenskou skupinu, společenskou aktivitu, společenský zájem, musíme pamatovat na složitost věcí. Nátlakové a autoritářské požadavky mohou být neúčinné, pokud ne krátkodobě, pak dlouhodobě. Uvažte například útoky duchovních – v různých obdobích – na vědecký výzkum a "nemravnost" a – jako soudobější příklad – na politiku vlády ve Vietnamu. Dějiny legislativních pokusů o potlačení pítí, cizoložství, násilných krádeží a průmyslových stávek mají stejný závěr.

II.

Nyní pokračujeme v našem zkoumání. Chceme se zejména ptát, zda je anarchistická sociální organizace ve skutečnosti neuskutečnitelná, jak tvrdí Mosca, a zda jsou anarchisté skutečně stranou svobody. Jediný skutečný přístup k problému je skrze existující anarchie.

Na otázku: "Existují či existovaly nějaké anarchie?", tj. společnosti bez Státu, můžeme odpovědět kladně. Anarchie jsou nebo byly obvyklé v Africe, Severní Americe, Melanésii, Austrálii a v jiných částech světa, ve společnostech s primitivním nebo rolnickým hospodářstvím. Dobyť a nadvláda zvenčí změnily politická uspořádání těchto společností: buď drasticky, jako když byli z popudu dobytých ustaveni vůdci, domorodí šéfové, vesnické rady a jim podobní a vybaveni nátlakovou autoritou; nebo povrchně, jako když byla na původní anarchii

omezováními nebo represí, proto bojujeme proti autoritě, protože autorita ohrožuje naši činnost.

A pak jsou dvě cesty, jak vést boj: (a) praktikovat činnosti navzdory autoritářským výhrůzkám a (b) rozvíjet kritiku autoritářských argumentů jako takových, ukazující, že nesprávně líčí fakta, že zakrývají proces zvláštních zájmů, a že odvolávání se na autoritu je logicky klamné. Oba tyto způsoby boje jsou použitelné, když to, co je ohrožené, jsou jejich průzkumy nebo jejich sexuální život. Nebezpečí je, že co je pravdou pro jisté činnosti, bude mylně pojímáno jako pravda pro všechny činnosti skupiny a jejich členů. Kritická prohlídka libertariánských publikací ukazuje, že libertariáni ukázali malou citlivost k tomuto nebezpečí, stačilo jim zevšeobecňovat omezená hlediska jejich chování na všechna hlediska, a tak nesprávně vylíčit (úmyslně nebo nepřímou) část jako celek. Toto nebezpečí je také útesem, na němž ztroskotalo již hodně anarchistických spisů, kde bylo nakládáno se "svobodou", jako by mohla existovat svoboda pro každého a pro všechno, když ta otázka se spíše snaží dopátrat, pro které činnosti té které skupiny bude tato svoboda.

Takové úvahy pomáhají vysvětlit přijímání teorie příčinného vztahu mezi sexuální a politickou represí, která je podle mne klamná. Tato teorie, která je nekonečně diskutována v Reichových spisech (viz př. Sexuální revoluce), byla přejata libertariány (a dalšími anarchisty), ale je toho v ní mnoho, co je nesrozumitelné. A tak Molnar kritizuje jisté anglické anarchisty pro selhání, když "silně trvají na souvislosti mezi sexuální a politickou represí" (Libertarian, č. 2), ale nedokáže upřesnit povahu souvislosti, kterou má na mysli. Stejný nedostatek se objevuje v R. Pinkertonově zpracování tohoto tématu:

"Politicky jsou podřízenost sexuálního požitku reprodukci a aplikace koncepce hříchu na jeho ne-závislé hledání propojeny s udržováním autoritářského státu... Sexuální poslušnost jde bok po boku poslušnosti k ostatním druhům autority a sexuální represe může být podmínkou celkové společenské a politické přizpůsobivosti" (Libertarian, č. 1).

Zdá se, že spisovatel vytváří tvrzení o historických vztazích mezi společenskými skutečnostmi, jenže když se na to podíváme zblízka, je právě těžké určit, co vlastně tvrdí, díky nejasnosti pojmů "jsou propojeny" a " může být". K takovým vyjádřením se uchylují spisovatelé, kteří chtějí zachovat, že A je B a současně, že A není B.

V této při nás mohou zajímat Nayarové. Jejich sexuální model je popsán Hiatem:

"Mladá nayarská dívka před pubertou je provdána za muže určitého jména – jí neznámého člověka. Tato svatba je pouze formální a po třech dnech je ukončena rozvodem. Dívka pak může mít tolik milenců, kolik si přeje. Milenci podporují milenku dárky a penězi, ale to jim nad ní nedává žádnou moc. Dívka může kdykoli opustit milence tak, že mu vrátí jeho poslední dárek. Předností tohoto systému je, že opatruje nejvyšší mírou svobody oba – muže i ženu – aby pro milence bylo vstoupit do mnoha vztahů současně tak svobodné, jako pro ženu. A každá ze stran může kdykoliv z takového vztahu vystoupit (Broadsheet, č. 42)."

Ale Nayarové jsou kastou. Žijí z půdy, jíž jsou vlastníky, která je ale obdělávána

ochotná produkovat přímou výměnou s druhými skupinami stejného obecného typu. Společnost s takovou jednoduchou ekonomikou je obdivuhodně přizpůsobena politické anarchii, ačkoli ne všechny společnosti s jednoduchými hospodářstvími jsou anarchické. Co by autorita státu dala těmto společnostem? Někdy vojenskou ochranu, někdy účast na mnohem složitější ekonomice. Ale výhody mají svou cenu: vojenská ochrana pochází obvykle od jiných států. Skrze daně Stát ve skutečnosti nutí své poddané pracovat bez mzdy a státní autorita schvaluje koexistenci velkého bohatství vedle veliké chudoby. Mohlo by se říci, že Stát má na svých subjektech nezczitelný zájem. Obraz pastýře a jeho stáda je k věci – a co udělá pastýř se svými ovečkami, než že je oškube a sežere?

V tomto okamžiku lze namítnout, že tyto společnosti, ačkoli anarchie, byly anarchistické nevědomky. Ale mohou anarchistická hnutí zavést anarchii tam, kde stát již existuje? Anarchisté by odpověděli kladně, poukazující na zkušenost Španělska během občanské války. Jejich domněnky nalézají oporu ve zprávách očitých svědků, kteří nebyli přesvědčením anarchisté - zejména Orwell, Gerald Brenan, Franz Borkenau. Těmi částmi Španělska, kde anarchismus – ve smyslu opravdového zavádění nějakého druhu anarchie – působil nejvíce, byly právě rolnické okresy, které byly dlouhou dobu ovlivňovány propagandou. K zavedení anarchie bylo pouze zapotřebí odstranit představitele státu. V zásadě anarchistická rolnická uspořádání by pak fungovala, oproštěna od státem vynucených omezení. Výjimečné okolnosti občanské války to anarchistům umožnily a rolnický anarchismus v určitých oblastech Španělska přežil až do závěrečného vítězství fašistických sil. Borkenauova zpráva o španělském dělníku a rolníku, muži, který se ukázal být tak dobrým anarchistickým materiálem, stojí za prozkoumání. Namítá, že Bakuninovy teorie, které se ve Španělsku rozšířily během posledních desetiletí devatenáctého století, našly obzvláště vhodné podmínky, které zde existovaly již od osmnáctého století. Významný byl velký hospodářský a kulturní rozdíl mezi horními a spodními třídami, sklony rolnictva k násilí a zbojnictví, nedůvěra v "pokrok" – obzvláště pak v "pokrok" ve formě kapitalistického podnikání – a degenerace katolické církve. Ta druhá podmínka přispěla k tomu, že bylo anarchistické hnutí prostoupeno morálním a náboženským zápallem. Borkenau předkládá tento medailonek Španěla:

"Z pohledu primitivního rolníka je obrovský rozdíl mezi člověkem, který rozbíjí solidaritu uvnitř rolnické komunity kriminálním jednáním, a takovým člověkem, který za svá práva bojuje proti bohatým a mocným zbojnickým a vraždou, a tak napomáhá společné věci utlačovaných. První případ – zloděj nebo vrah, který zabil nebo okradl rolníka, by byl bez váhání předán policii nebo rychle potrestán těmi, které poškodil. Druhý bude chráněn chudými po celém kraji... Průměrný španělský rolník by byl bez váhání doručen policii, nebo by mu byl darován život a vlastnictví typické pro dobře udržované země na západě" (Španělská pilotní kabina, 1963 ed., str. 15).

Anarchismus, který se rozvíjel mezi takovými lidmi, byl slučitelný s používáním autority a nátlaku, procesů, bez kterých by žádná širší společenská přestavba nemohla být uskutečněna. To by nás nemělo nijak překvapit, protože příklady primitivních anarchií ukazují, že autorita a nátlak nemohou být výlučně

Jestliže někteří anarchisté a libertariáni jsou zmateni nebo přivedeni do rozpaků, ptáme-li se na jejich vztah k samozřejmým faktům, pak musí být odpověď vysledována z jejich pocitu, že mají jaksi povinnost jednat důsledně ne-autoritářsky nebo anti-autoritářsky. To má velký význam především u libertariánů, protože pro Andersonovu filosofii, na níž libertariáni stavějí, je charakteristická důsledná kritika pojmu povinnost (viz např. Baker, Libertarian, č. 1).

Ale fakt, že přinejmenším některé chování libertariánů nespadá do "anti-autoritářských" zájmů nebo priorit, nemůže být naprosto ignorován. Jeden způsob, jakým je tento rozpor vysvětlován, je odvolávání se na kompromisy vyžadované životními potřebami: zde je "rozpor mezi principem a praxí" (Broadsheet, č. 20). Můžeme tu najít dozvuky dávných názorů, že "duše chce, ale tělo nemůže". Musíme zdůraznit, že "praxe" a "tělo" jsou výrazy skrývající utajené principy nebo preference. To je únik z problému a slouží k tomu, aby byly odhaleny pouze některé principy a pak bylo tvrzeno, že aspekty chování nevysvětlitelné těmito principy jsou výrazem tajemných sil, jako jsou "praxe" a "tělo". Jenže právě tak jako je jedním z cílů společenské kritiky odhalit skutečné zájmy skrývající se pod pokličkou ideologií a jedním z cílů psychoanalýzy je přivést na světlo potlačené pohnutky, tak my musíme hledat skryté zájmy, nenechat se odbýt částečnými odhalenými, právě jako se nenecháváme uspokojit ideologickými a neurotickými formacemi.

Pak přichází otázka, za jakých okolností anti-autoritářské (nebo jakékoliv ostatní) zájmy působí a jaké činnosti jim dávají vzniknout. Musíme se na to podívat tak, že tyto zájmy jsou souhrnné výpovědi o jistých podmínkách nutných k pokračování jistých činností. Porovnej s Andersonem:

"Uvažujeme-li o tom, jak lidé přišli ke zvykům v komunitě, musíme vycházet ze skutečnosti, že komunita je historickou silou nebo souborem činností. Zde existují kladné a záporné vztahy mezi jakoukoli činností a činnostmi ji obklopujícími, a podobně můžeme říci, že každá historická věc má svůj charakteristický průběh, který je různě ovlivněn jejím historickým postavením. Říci tedy, že společnost existuje, znamená říci, že společnost funguje podle určitých pravidel, a že zde jsou příznivé a nepříznivé podmínky pro její trvání. A tak jsou zvyky – v první řadě – formami působení společnosti, tedy příčinou jistých stavů věcí a omezení jiných. Těm můžeme říkat požadavky nebo potřeby společnosti. Ale jestliže požadavky jsou formulovány členy společnosti (a to se děje prostřednictvím konfliktu mezi požadavky členů), máme zvyky druhé řady – poznání, co je potřebné a co zakázané – je tu zvláště působení tabu. Tak vznikají z obvyklých úkolů a obvyklých donucení představy správného a špatného... Ony (zvyky, K.M.) jsou jednoduše způsoby fungování určitého společenství v jeho určitém prostředí... Obvyčeje pak způsoby společenského fungování, které musejí existovat, jestliže má existovat společnost, ale nemají být chápány v

dobyvatelů, kriminálníchků apod., s nimiž nás dějiny seznamují. Zastánce svobodné

společnosti stojí před dilematem, protože zrušení autority a nátlaku je podmíněno zřeknutím se těchto procesů všemi lidmi. Že to Kropotkin předpokládal, je obsaženo ve zmínce o osvobození jednotlivce od "strachu z trestu" a "poslušnosti vůči jednotlivcům nebo metafyzickým bytostem". Vzato vážně, znamenalo by to dokonce i zrušení morální autority. Ale společenské dohody ustavené zastánci svobodné společnosti jsou náchylné k útoku, proto jsou některé formy společenské obrany ("vzájemná ochrana", "obrana území") nezbytné, což znamená, že pro udržení svobodné společnosti je nutné uchýlovat se k nátlaku a odvolávat se na autoritu.

Toto jsou problémy zastánců svobodné společnosti, avšak sama anarchie s autoritou a nátlakem slučitelná je. Potom bychom si asi museli od komunistů vypůjčit nápad a pak by, podobně jako odumírání Státu v beztřídní společnosti pomocí diktatury proletariátu, anarchie byla pojata jako přechodné období mezi současnou a svobodnou společností. Ale snažit se o to, by znamenalo dělat ze svobodné společnosti to, čím je beztřídní společnost v chřadnoucím Státě, totiž -- mýtus.

Anarchistická doktrína trvale přitahuje smíšenou skupinu idealistů, intelektuálů, popletů, vizionářů, rebelů a jednotlivců balancujících na okraji zákona a morálních konvencí. Vzácně se tato doktrína dokáže sjednotit, aby tlumočila strohost nevyhovující jiným doktrínám, nenávisť a požadavky velkého množství lidí. Jedině tehdy se anarchistické názory spojí s masovým hnutím a může dojít ke zrušení Státu a nastolení anarchie.

III

Sydnejský libertariánský postoj je občas zjednodušován do sloganu: "anarchismus, ateismus, svobodná láska", ale tento anarchismus je velmi odlišný od anarchismu klasického. Obzvláště proto, že libertariáni odmítají – coby iluzi – názor, že svět jako celek může být nějakým způsobem rekonstruován po anarchistickém nebo libertariánském způsobu. Důraz kládou spíše na provozování jistých aktivit tady a teď – zvláště pak na hledání pravdy a svobodné lásky – bez udržování naděje, že budou všeobecně přijati nebo že pro ně může být svět bezpečný. A tak libertariáni přijímají z jedné strany empirickou a pluralitní filosofii a z druhé strany nepřátelství k tomu, co se považuje za síly autority, jako když Ian Bedford prohlašuje "stálá nenávisť vůči Státu a všem formám nátlaku...z povahy neschopná vystát policii" (Červený a černý, č. 1). Podle libertariánů právě tento druhý rys tvoří souvislost mezi jejich postojem a postojem klasických anarchistů. A tak se A. J. Baker, tvrdíce, že libertariáni "sdílejí anti-autoritářské zájmy s klasickými anarchisty"(tamtéž, str. 29), odvolává na "zájem, který mají na tom, aby se bojovalo proti autoritářským silám a myšlenkám" (Sydnejský tah, 1963, str. 27).

Nyní si můžeme povšimnout, že libertariáni se chopí aktivit, které mohou existovat a existují nezávisle. Empirická pluralistická logika a společenská teorie nenaznačují věrnost anarchistickému postoji – nebo tomu, co je za něj považováno – jak můžeme vidět na příkladu lidí, jejichž vliv na libertariánskou teorii byl hluboký,

zejména John Anderson a Pareto. Dále si můžeme všimnout, že jenom ve zvláštním smyslu mohou být anarchisté považováni za anti-autoritáře. Zde může snadno nastat záměna, neboť za a) někteří anarchisté se zdáli dvojsmyslnými v oponování autoritě a nátlaku, jak jsme již viděli v případě Kropotkina, a za b) anarchisté byli obvykle proti tomu, co můžeme volně nazvat "autority", tj. policii, armádu, soudy, parlament a tak dále, a proto byli anti-autoritářští v užším smyslu slova, tedy "proti autoritám". Ale libertariáni by chtěli být anti-autoritářští v širším smyslu, než je tento. Problém je v tom, že není jednoduché postavit se jednoznačně proti každé autoritě a každému nátlaku, a chtít zavést nové sociální uspořádání. Toto je nesnáze, které se revoluční reformátoři nemohou vyhnout, jak můžeme vidět při kritickém čtení děl klasických anarchistů a jiných podporovatelů universálních řešení, např. Wilhelma Reicha (viz George Molnar, Broadsheet, č. 39). Jednoduché (nemůžeme však říci naivní) řešení by bylo převzít koncepci použití autority a nátlaku k jejich zrušení, a tak vstoupit do svobodné společnosti, jenže logicky by to nebylo lepší, než komunistická koncepce vládnoucí třídy (proletariátu) rušící vládnoucí třídu. Zásadní předpoklady takového řešení jsou, že autorita, nátlak a vládnoucí třída jsou přijatelné, jestliže jsou nasměrovány "správnou cestou" v rukou "správných lidí", a že cíle a koncepce se nemění se změnami v relativní společenské pozici jejich zastánců. To, že přinejmenším někteří anarchisté si uvědomovali tyto nesprávné předpoklady, je ukázáno Michelsem:

"Nieuwenhuis, vysloužilý šampion anarchizujícího socialismu se skutečně individualistickou tendencí, ukázal při jedné příležitosti, že vnímá nebezpečí, kterým anarchismus uniká při kontaktu s praktickým životem. Na Amsterdamském kongresu v r. 1907 po založení nové anarchistické internacionály, zvedl varovný hlas proti argumentům Itala Errica Malatesty, anarchisty nakloněného bakuninské škole. Malatesta, hovořící o síle buržoazní společnosti, prohlášoval, že nic by nemohlo této společnosti prospět více, než čelit neorganizovaným masám pracujících, a že z tohoto důvodu by bylo nezbytné postavit proti mocné organizaci bohatých stále silící organizaci chudých. "Tak taková je tvá myšlenka, drahý příteli," řekl Nieuwenhuis Malatestovi, "to se můžeš klidně přidat k socialistům. Přesně tohle totiž říkají." Během tohoto prvního anarchistického kongresu se podle Nieuwenhuisse objevovaly jasné příznaky té diplomatické mentality, která je charakteristická pro všechny vůdce autoritářských stran (Politické strany, 1915, str. 360-61)."

Jestliže tato naděje na všeobecné zrušení autority a nátlaku je zamítnuta jako utopická, vzniká otázka, do jaké míry může být zrušena autorita a nátlak v životě omezeného množství skupin a jejich členů. Libertariáni vyznávají anti-autoritářské zájmy nebo priority, ale jejich přesný vztah k různým aktivitám, kterými se zabývali libertariáni individuálně nebo kolektivně, je nejasný. V této souvislosti musí být uváženo komplexní vzájemné působení společenských skutečností: skupina provozuje činnosti, na nichž se do různé míry podílejí členové skupiny a o kterých můžeme říci, že jsou to charakteristické činnosti skupiny. Ale členové mají také "vnější" činnosti, a tyto vnější činnosti některých členů nemusejí být sdíleny

ostatními členy. Také musíme pamatovat na to, že "autoritářské", "kontra-autoritářské", "anti-autoritářské" a podobné výrazy nejsou pouze výrazy v systému společenské teorie, ale výrazy v systému morálních priorit (pro srovnání "pokrokové" a "reakcionářské" v komunistické terminologii). Bereme-li v úvahu tato fakta, můžeme lépe pochopit některé z nejasností libertariánské pozice. Zkoumání těchto nejasností může začít ošetřením problému, který některé libertariány zjevně znepokojuje.

Hiatt totiž navrhl:

"...zdálo by se pro libertariány samozřejmostí uvažovat o poštvání autoritáře jednoho proti druhému. Připomeňme si znepokojení vzniklé na libertariánské konferenci před několika lety, když se jistý muž ptal, jestli by byla zavolána policie, kdyby se parta Franka Browneho snažila rozbít schůzi" (Sydney Line, 1963, str. 122).

Otázka stejného typu byla položena R. Poolem recenzujícím Sydney Line ve studentském listě:

"Je např. jednání majitele domu, když odmítá nezvaného hosta na party, ukázkou individuálních priorit nebo pouze využívá instiucionalizovaných vlastnických práv?" (Honi Soit, 30 June 1964).

Na recenzentův dotaz by šlo zajisté odpovědět, že taková činnost by byla obojím, protože pouze individuální priority vás vedou k tomu, že chcete vyhnat nezvané hosty, a pouze institucionalizovaná vlastnická práva vám tak umožní.

Jenže, co je za těmito otázkami, je dilema klasických anarchistů. Říkáte, že nechcete používat autoritu a nátlak, že je ve skutečnosti chcete odstranit, jestliže ne z celého světa, pak alespoň z vašeho vlastního života. Mezitím jsou tu však lidé, kteří autoritu a nátlak žádají. Jejich činnost vás ovlivňuje a ovlivňuje i vaše přátele a lidi, se kterými si rozumíte. Pokud se s takovými lidmi nelze dohodnout k uspokojení obou stran (když předpokládáme, že jejich požadavky nemohou být jednoduše ignorovány, jak se často stává), musíte se buď podrobit jejich požadavkům, ať je cena nebo křivda jakákoli, anebo odporovat, což znamená, že sami uskutečníte nátlak nebo se odvoláte na autoritu. (Uvažme postavení osoby – falešně obviněné policií – jako je třeba Donald Rooum, jehož dobrodružství jsou popsána v Anarchii 36). Ale stejně tak v běhu každodenního života jsou potřeby uspokojovány přistoupením na dohody, které mají charakter nátlaku nebo autoritářství a které s sebou přinášejí omezení zúčastněných stran, schválená nátlakovou autoritou. A tak je ubytování zajištěno takovými prostředky, jako je vstup do vztahu domácí - nájemník (srovnejte ne-autoritářské řešení, které znamená spát po celý rok v parku na lavičce nebo na plážích a podobných místech), a na živobytí je vyděláváno takovými prostředky, jako jsou vztahy pán - sluha, zločinem nebo založením firmy (porovnejte ne-autoritářské řešení, jakým je žebrání a sbírání odpadků).

ztotožňovány se Státem. Cílem španělských anarchistů bylo zrušení Státu a jistých činností prosazovaných státní mocí (např. právník, lichvář, majitel panství), což vyžadovalo vyhnat představitele státu, udržet je mimo společenství a zavést nový společenský řád. Uchylování se k nátlaku a odvolávání se na autoritu – jež byly v tomto procesu nutně zahrnuty – by byly v rozporu s anarchií právě pouze tehdy, pokud by sloužily k vytvoření nových skupin, které by – maskující se protistátními slogany – uplatňovaly nárok na autoritu, zaváděly ji a ovládaly všechny ostatní skupiny. Pokud si to uvědomíme, můžeme nově vyložit autoritářství, jež je připisováno některým významnějším anarchistům (jmenovitě Bakuninovi), kteří nemusejí být nutně chápáni jako anomálie. Poukažme na rozdíl mezi anarchií a svobodnou společností: v primitivním světě existuje anarchie, ale ne svobodná společnost. Ve Španělsku byla anarchie ustavena, ale nikoli svobodná společnost. Bylo by naivní očekávat zrušení autority a nátlaku v podmínkách občanské války, anarchie v každém případě jejich zrušení nepožaduje. Ovšem musíme připustit, že anarchisté často mluvili tak, jako by chtěli zrušení autority a nátlaku ve všech jejich formách. Vezměme si například Kropotkinův článek v Encyklopedii Britannica:

"...soulad v takové společnosti získaný, nikoli podrobením se zákonu nebo poslušností autoritě, ale svobodnými dohodami, které by byly uzavřeny mezi jednotlivými skupinami, územními nebo profesními, svobodně ustanovenými z důvodu výroby a spotřeby a také pro uspokojení nepřeborného množství potřeb a tužeb civilizovaného jedince. Ve společnosti rozvinuté na těchto plánech, dobrovolná sdružení...by...nahradila stát ve všech jeho funkcích.

"Představovala by propojenou síť složenou z nekonečné řady různých skupin a spolků všech velikostí a stupňů...pro všechny možné účely...a...pro uspokojení narůstajícího počtu vědeckých, uměleckých, literárních a společenských potřeb. Kromě toho by taková společnost nepředstavovala nic nezměnitelného. Naopak...soulad by (jak je tvrzeno) vznikl ze stále se měnících přizpůsobení a znovupřizpůsobení rovnováhy mezi velkým množstvím sil a vlivů, a toto přizpůsobení by bylo mnohem jednodušší získat, protože žádná ze sil by nevyužívala zvláštní ochrany státu.

"Jestliže...by společnost byla uspořádána na těchto zásadách, člověk by nebyl omezován ve svobodném uplatňování svých sil ve výrobní práci kapitalistickým monopolem, který je státem udržován, a také by v prosazování sebe sama nebyl omezován strachem z trestu nebo poslušností vůči jednotlivcům či metafyzickým bytostem, jež vedou k poklesu iniciativy a k poniženosti mysli".

Kropotkin nedokáže jasně říci, zda by autorita a nátlak působily nebo nepůsobily jako sociální procesy. Často v tónu svých děl říká, že předpokládá jejich vymizení, ale co se pak stane se skupinami pro "vzájemnou ochranu" a "obranu území", které jsou jmenovány mezi "skupinami a spolky všech velikostí a stupňů, ... pro všechny možné účely"? Takové skupiny jsou potřebné proti vnitřním a vnějším nepřátelům, kteří se pravděpodobně snaží ovlivnit to "někdy měnící se přizpůsobení a znovupřizpůsobení rovnováhy" soustavným násilím a podváděním po způsobu

"účelném" způsobu a nenastolují samy o sobě žádnou otázku po správnosti. Také neexistuje otázka celkové společenské morálky. Nahlíženo je to, že se uvnitř společnosti dostávají do konfliktu požadavky, činnosti, formy nebo organizace." (Studie Empirické Filozofie, 1962, str. 242-43).

Když pochopíme tento všeobecný pohled, mohli bychom očekávat, že skupina, která vyznává anti-autoritářské principy, je skupinou, která provádí činnosti, jež jsou ohroženy autoritou a nátlakem. Tak je tomu u libertariánů, protože jejich zájmy zahrnují hledání pravdy a "svobodnou lásku". Tyto aktivity jsou v každé společnosti ohrazovány a utlačovány autoritářskými nebo nátlakovými restrikcemi, pokud nejsou přímo otevřeně potlačovány. Trvale jsou v konfliktu se společenskými skupinami, jež chtějí udržovat falešné nebo nekritické víry nebo aplikovat monolitické principy a trvale vyvolávají veřejný odpor. Anti-autoritářské principy jsou souhrnem prohlášení, formulací určitých podmínek nutných k zachování existence takto ohrožených aktivit. Ale ne všechny aktivity určité skupiny potřebují tento druh obrany a jestliže ano, pak to neplatí pro všechny činnosti všech členů skupiny. Z tohoto důvodu je falešné a klamné znázorňovat všechny aktivity jedince jako anti-autoritářské, jak to, zdá se, dělají někteří libertariáni. Znázorňovat každou svou činnost tímto způsobem znamená ji zkreslovat a vnášet do každého aspektu svého chování nejasnost. Je to jako kdyby se heslo "život, svoboda, hledání štěstí" stalo jediným vodítkem amerického společenského života, nebo heslo "svoboda, rovnost, bratrství" vodítkem francouzského společenského života. Taková zkreslení jsou jednotlivými příklady všeobecného fenoménu ideologie (viz např. Baker, Libertarian, č. 2), vysvětlujeme-li "ideologii" v původním marxistickém smyslu "falešného uvědomění".

IV.

Zkoumání společenského života v komplexní společnosti odkrývá obrovské množství rozmanitých společenských skupin, společenských činností, společenských zájmů a procesů změny. Ty všechny do různé míry probíhají. Tato pluralita je nepoddajná redukci na jakýkoliv monolitní princip (vyjma když významy principu jsou tak nejasné, že mohou být přizpůsobeny jakékoli situaci) a vzdoruje organizaci politik odvozených od každého takového principu. Souhlas s monolitními principy zahrnuje klam, včetně sebeklamu, a politiky odvozené od takových principů slouží k prosazení určitých zájmů tím, že je vydávají za hlavní zájmy. Klam a zkreslení nejsou, jak někteří věří, specifické pouze pro konzervativní skupiny, jsou též charakteristické pro činnosti radikálních skupin.

V této komplexnosti musí být hledána část vysvětlení pro klamná prohlášení, která o sobě skupiny vydávají. Skupina, jejíž činnosti jsou ohroženy např. autoritářskými omezeními nebo represí, může projevit své odhodlání pokračovat v takových aktivitách formulováním anti-autoritářských priorit a obvykle uvěří, že toto abstraktní prohlášení její odhodlanosti pokračovat v ohrožených činnostech je použitelné na všechny činnosti skupiny a jejích členů. Ale kdyby takové anti-autoritářské priority byly vypuštěny z prohlášení, dostaneme něco jako toto: Zajímáme se o hledání pravdy (nebo cokoli to je). Je to činnost, která je trvale ohrožována autoritářskými

uvalena koloniální správa, kde byli zaměstnání pouze lidé zvenčí.

Zajímavé je na těchto společnostech to, že existují mimo vládní instituce, tj. není mezi nimi žádná skupina, která by vykonávala a uplatňovala nárok na autoritu, a regulovala tak činnosti všech ostatních skupin a domáhala se a používala monopol na konání násilí ve společnosti. Přesto v těchto společnostech vznikají hádky kvůli manželství, půdě, movitému vlastnictví, ceremoniálním výsadám a tak dále a hádky jsou vyřešeny (někdy) navzdory politické anarchii. Během sporů prosazují zúčastněné strany své konfliktní požadavky uchýlením se k nátlaku a odvoláváním se na autoritu. (Studie projevů těchto procesů ve společnosti bez Státu, viz L. R. Hiatt *Příbuzenstvo a konflikt*, 1965.) Primitivní anarchie nám mohou poskytnout několik závěrů.

Za prvé, ukazují, že anarchie je uskutečnitelný politický řád. Mosca to popírá, domnívá se, že "úspěšná" anarchistická revoluce by způsobila navrácení společnosti do stavu "primitivního společenského uspořádání" v podobě mnoha drobných státek tyranizovaných ozbrojenými gangy. Ale primitivní anarchie, které jsou nám známy z antropologických výzkumů, jsou opravdu mimo Stát. Zda může být společnost bez Státu vytvořena zrušením státu, v němž již existuje, je samostatná otázka a antropologie na ni nedává odpověď.

Za druhé, primitivní anarchie ukazují, že autorita a nátlak jsou postupy nezávislé na státu, na něž musí být nahlíženo jako na zvláštní společenskou formu, skrze niž tyto postupy působí. Zrušení státu musí být tedy odlišeno od zrušení autority a nátlaku. Zevšeobecnění "množství" autority a nátlaku ve společnostech bez Státu, oproti státním společnostem, je nemožné – nanejvýš by sexuální svoboda v určité společnosti jednoho typu mohla být v rozporu se sexuální svobodou v určité společnosti druhého typu a podobně by tomu bylo s ostatními typy svobody.

Za třetí, primitivní anarchie ukazují, že je anarchie jako politický řád nezávislá na všeobecném přijetí nějakého monolitického principu chování, což je opak toho, co tvrdili někteří kritici. Tímto tvrzením se zabýval George Orwell, např. ve svém pojednání o Swiftovi:

"Toto vysvětluje velmi dobře totalitní tendenci, která je specifická pro anarchistickou nebo pacifistickou vizi společnosti. Ve společnosti, ve které není zákon a teoreticky ani nátlak, je chování posuzováno pouze veřejným míněním. Ale veřejné mínění je, kvůli hroznému nutkání k přizpůsobivosti zvířat ve stádě, méně tolerantní, než jakýkoli systém zákonů, když jsou lidské bytosti řízeny stylem 'nemůžeš' – jednotlivec může praktikovat jisté množství výstřednosti: když jsou údajně ovládány "láskou" nebo "rozumem", je pod neustálým tlakem zachovat se a myslet přesně tak jako každý druhý." (Zastřelit slona a jiné eseje, 1950, str. 71-72).

Za čtvrté, antropologické důkazy ukazují na spojení politické anarchie s jednoduchými ekonomikami. Ekonomikami, jež bychom mohli nazvat primitivními nebo rolnickými. V těchto společnostech je výroba charakteristická malými skupinami, jejichž členové jsou často propojeni příbuzenskými vztahy. Taková skupina produkuje pro své vlastní potřeby, získává to, co nedokáže nebo není

členy podřízené kasty. Speciální zaměstnání nayarských mužů je vojenské a sexuální vztahy vně kasty jsou většinou přísně trestány – jsou-li odhaleny! Sexuální svoboda, kterou tento systém umožňuje mužům a ženám, musí tedy fungovat na pevné soustavě autoritářského nátlaku, v jehož udržování – díky svému vojenskému zaměstnání – sehraávají Nayarové základní úlohu. A tak je mezi Naryy pohlavní požitek podřízen kastovním limitům, ale není podřízen reprodukci nebo koncepcím hříchu a poslušnost autoritářskému kastovnímu systému dokáže existovat bez pohlavní poslušnosti. Můžeme dodat, že pohlavní svoboda Nayarů je zvláštností jejich kasty. A taková svoboda není charakteristická pro pohlavní život členů jiných kast.

Hledání pravdy je jiná aktivita, jejíž kladné a záporné vztahy jsou komplexní, protože na jedné straně je hledání pravdy trvale náchylné k autoritářskému omezení a na straně druhé je úzce spojováno s institucemi, jejichž fungování vyžaduje dělu o bohatství, které může být nashromážděno pouze autoritářským nátlakem. Místo vzdělávacích institucí a institucí pro výzkum – v civilizaci příznačné velkými nerovnostmi bohatství zachovávaného autoritou Státu – bylo dobře chápáno klasickými anarchisty. Kropotkin stručně vkládá věc do úst pracujícíchho:

"Kde jsou potom ti mladí muži, kteří byli vzděláni na naše náklady? Koho jsme oblékali a krmili, když oni studovali? Pro koho – se zády ohnutými pod těžkými náklady a s prázdnými břichy – jsme postavili tyto domy, tyto akademie, tato muzea? Pro koho s bledými tvářemi jsme vytiskli tamty pěkné knihy, které ani nemůžeme číst" (Apel mladým, 1948 ed., str. 13).

Stejně vášnivé vědomí nespravedlnosti dohnalo Malatestu k požadavku, aby intelektuál rozeznal "...dluh, který způsobil svým vzděláním a zkulturněním svého rozumu, a to ve většině případů na náklady dětí těch, kteří manuální prací vytvořili tyto prostředky" (Errico Malatesta: Život a myšlenky, 1965, str.138).

Mělo by být zdůrazněno, že toto poznání nepřivedlo anarchisty do marxistického omylu, který popírá objektivitu vědeckých objevů, a tak Malatesta trvá na tomto:

"Pravda, věda není ani buržoazní ani proletářská, ani revoluční ani konzervativní, a každého může zajímat její pokrok." (tamtéž, str. 140).

Mnoho akademické činnosti je planým vědatorstvím, mnoho je zaměřeno na povolání, mnohé slouží mocným společenským skupinám. Ale připustme, že je třeba trvat na vzájemné závislosti hledání pravdy ve smyslu působení skeptického a katolického myšlení, učení a výzkumu, protože ten druhý přináší materiál pro ten první. Hledání pravdy nemůže dokonce ani začít existovat bez učení a výzkumu. A tam, kde se stýkají, vzájemně se stimulují. Ale, jak anarchisté pochopili, existence universit a výzkumných ústavů závisí na rozdělování nashromážděného bohatství, které je umožněno hierarchickou a autoritářskou organizací společnosti.

Hledání pravdy pak musí být viděno jako něco, co stojí v příživnickém vztahu na oficiální autoritě a nátlaku, ale z tohoto závěru nemůže být vyvozeno, že by hledání pravdy mělo samo sebe oslabit podřízením se autoritářským požadavkům. Hledající, který by to dělal, by přestal být hledajícím. Můžeme pojmut záležitost jinak tvrzením, že ze skutečnosti vzájemné závislosti nemůže být vyvozen žádný

Proti anarchistickým návrhům je obvykle namítáno, že předpokládají společnost bez Státu, tedy anarchii v jednom ze dvou doslovných významů tohoto slova. Ale lidé, namítá se, potřebují být ovládnuti. Taková kritika může nabýt naivní formu, když předpokládá, že nebytí vlády mohli bychom být třeba i zabiti v našich postelích. Jsme přesvědčováni, že právě proto, aby unikli tomuto osudu, shromáždili se občané a vybrali ze svých řad několik jedinců, kteří mají vládnout ostatním, tedy založili stát.

Ale kritiky anarchistického předpokladu mohou být složitější, jako v textech italského konzervativce Gaetana Moscy. Moscovým hlavním tématem, které ho spojuje se spisovateli, kteří někdy vystupují pod označením "machiavelisté", je trvalá nadvláda většin nad menšinami. Vládnoucí menšiny mohou přijít a odejít (Pareto: "Historie je hřbitov šlechty"), ale vždy budou existovat. Tento stálý rys společnosti je zastírán, ale nikoli pozměňován ideologickými slogany, jako je "vláda lidu" a "většinové právo". Anarchismus nedokáže zrušit toto společenské ustanovení. Podle Moscy:

"Předpokládejme, že anarchistická hypotéza vznikla ve chvíli, kdy současné společenské uspořádání bylo zničeno, kdy národy a vlády už přestaly existovat, a stávající armády, byrokraté, parlamenty a obzvláště policie a vězení už byly odstraněny. Bohužel, lidé by stále museli žít, a tedy využívat půdu a ostatní výrobní prostředky. Opět bohužel – paže a zbraně by tu byly stále – a podnikavé a odvážné povahy by jich byly připraveny užít, aby udělaly z ostatních své sluhy a otroky. Za těchto okolností by okamžitě vznikly malé společenské skupiny, ve kterých by většina těžce pracovala, zatímco ozbrojená a organizovaná menšina by ji buď olupovala nebo chránila před jinými lupiči, ale v každém případě by žila z její dřiny. Jinými slovy – měli bychom dojít zpět k jednoduchému prvotnímu typu společenského uspořádání, ve kterém je každá skupina ozbrojených lidí neomezeným pánem nějakého kusu země a vládne těm, kteří ji obdělávají, dokud tato skupina dokáže tento kus země dobýt a držet ho ve své vlastní moci." (Vládnoucí třída, 1939, s.295)

Někteří ze spisovatelů, zabývající se tímto hlavním bodem kritiky, při zpochybňování rozumnosti anarchistických teorií nakonec skládají anarchistům něco na způsob komplimentu. A tak Robert Michels mluví o anarchismu jako o "hnutí za svobodu, založeném na nezczitelném právu člověka rozhodovat o sobě samém" (Politické strany, 1915, s. 360) a George Molnar mluví o anarchismu jako o "jediném radikálním hnutí, jehož hlavním jasným zájmem je svoboda" (Noviny pro svobodomyšlnou společnost, č. 30).

Při zkoumání těchto problémů musíme rozeznávat dvě představy, které jsou obvykle zaměňovány. Musíme oddělit pojetí anarchie jako společnosti bez státu od konceptu svobodné společnosti, tedy společnosti, ve které není žádná aktivita kterékoli skupiny podřízena moci nebo nátlaku.

Uchýlit se k nátlaku a odvolávat se na autoritu jsou standardní prostředky k donucení osoby nebo skupiny přizpůsobit se směru činnosti, který je podporován osobou nebo skupinou, která se uchyluje k nátlaku nebo se odvolává na autoritu.

uspořádání ukazuje, že jsou kritičtí pouze v učeném smyslu slova, ale proti tomu mnoho libertariánských prohlášení trvá, výslovně, nebo nevýslovně, na tom, že jsou kritičtí v prvém smyslu. Tato dvojznačnost je shodná s anarchistickou dvojznačností, s představami anarchie a svobodné společnosti.

Pluralistické koncepce v sobě zahrnují odmítnutí představy, že může existovat monolitický princip a všechny činnosti všech skupin se mohou dít v souladu s ním. "Svoboda" je konkrétním příkladem takového principu. Ale ten samý všeobecný pohled by se zdál udržitelný v případě všech činností jediné skupiny a jejích členů. To vede k odmítnutí "anti-autoritářství", když je chápáno jako takový princip.

Uvědomit si společenskou pluralitu znamená uvědomit si rozmanitost kladných a záporných vztahů mezi činnostmi, jimiž se zabývají rozmanité skupiny. Tyto vztahy zahrnují omezení a represe odvoláváním se na autority a uchylováním se k nátlaku. Právě na tomto základě má být nalezen význam požadavků na svobodu a prohlášení anti-autoritářské priority. Takový požadavek je požadavek na odstranění omezení a represe, takové prohlášení priority je prohlášením odporu k omezení a represí. Svoboda však není zájmem menšiny, protože každá skupina, respektující jakoukoli činnost, může svobodu požadovat. Ale činnost, pro kterou je svoboda požadována, může být omezující nebo represivní, jako v případě mnoha politických a náboženských požadavků. Skutečnost, že existuje boj a konflikt mezi činnostmi, znemožňuje nějakou souvislou obhajobu svobody pro všechny činnosti všech skupin. A tak se lidé, zajímající se o jisté činnosti, mohou dostat do opozice vůči podlézavým ideologiím, které mají v úmyslu načrtnout "skicu společenské rovnováhy" a ukazují, jak všechny činnosti mohou být přizpůsobeny jedna druhé, tj. usměrňovány mocnými společenskými skupinami, a tak podporovat "zájmy všech". Můžeme tento argument vyjádřit tak, že skupiny se zabývají činnostmi, že činnosti jeví pravidelnost a potřebu jistých podmínek pro své trvání, a že část pravidelností a potřeb může být vyjádřena ústně ve formě pravidel, požadavků, priorit apod., které, jako všechna ústní vyjádření, mohou být klamné. A anarchistické a libertariánské činnosti nejsou výjimkou.

Pro společenský život je charakteristická tendence vyhlašovat požadavky a priority, a tak předstírat jejich vlastní život a nafukovat je do ideologií. Jedním z úkolů kritiky je vyfouknout tyto obludné výrůstky. Iluze o svobodě se netěší výsadního postavení, nejsou nadřazené kritice.

(Z "Červený a černý" č.2, zima 1966)